

ئۆمر ھەسەن رۇبائىسى

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

ئۆمر ھەسەن رۇبائىلىرى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مۇھەممەت ئوسمان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据核字

莪默·海亚谟柔巴依集:维吾尔文/(波斯)海亚谟著;穆罕默德·乌斯曼整理. —喀什:喀什维吾尔文出版社,2000.10(2008.7重印)

ISBN 978—7—5373—0793—2

I. 莪... II. ①海... ②穆... III. 诗歌—作品集—波斯帝国—中世纪—维吾尔语(中国少数民族语言)
IV. I373.22

中国版本图书馆CIP数据核字(2008)第087902号

莪默·海亚谟柔巴依集

穆罕默德·乌斯曼整理

喀什维吾尔文出版社出版发行

(喀什市塔吾古孜路14号 邮编:844000)

各地新华书店经销

喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷

850×1168毫米 1/64开本 2.4375印张 2插页

2000年8月第1版

2008年7月第2版 2008年7月第1次印刷

印数:3110 — 6190 定价:6.00 元

نەشرىياتتىن

دۇنيا ئەدەبىياتى تەتقىقاتى ۋە سېلىشتۇرما ئەدەبىيات تەتقىقاتى ساھەسىدىكى مەشھۇر ئالىملار ، تەتقىقاتچىلار ئۇزاق يىل تەكرار سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق ئۆمەر ھەيئامنىڭ دەپ بېكىتىلگەن 200 پارچە رۇبائىي تاللاپ كىرگۈزۈلگەن « ئۆمەر ھەيئام رۇبائىلىرى » ناملىق كىتاب شاھ ئىسلام شاھ مۇھەممىدوۋنىڭ پارسچىدىن تەرجىمە قىلىشى بىلەن غاپور غولام تەھرىرلىكىدە ئۆزبېكىستان دۆلەتلىك بەدىئىي ئەدەبىيات نەشرىياتى تەرىپىدىن 1958 - يىلى تاشكەنتتە ئۆزبېك تىلىدا نەشر قىلىنغان . پېشقەدەم تەتقىقاتچى مۇھەممەت ئوسمان بۇ كىتابنى 1958 - يىلى تاشكەنت نەشرى ئاساسىدا نەشرگە تەييارلىغان ۋە مەخسۇس تېمىدا ئوبزور يازغان .

ئۆمەر ھەييامنىڭ ئالەمگە مەشھۇر
رۇبائىلىرى بىر ئەسىر مابەينىدە دۇنيادىكى
ئاساسلىق تىللارغا كۆپ قېتىم تەرجىمە قىلىنىپ
كەڭ تارقالغان. ئۇنىڭ چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ۋە
ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدا تەرجىمە قىلىنىپ
تارقىلىشى تۇنجى قېتىملىق ئىش ئەمەس. لېكىن،
تەكشۈرۈش - سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق ئۆمەر
ھەييامنىڭ دەپ بېكىتىلگەن رۇبائىلارنىڭ تەرجىمە
قىلىنىشى ۋە نەشرگە تەييارلىنىشى تۇنجى قېتىملىق
ئىش بولۇپ، بۇ، ھەييام رۇبائىلىرىدىن ئىبارەت
دۇنياۋى تېما توغرىسىدىكى تەتقىقاتنى توغرا ئىزغا
سېلىش ۋە چوڭقۇرلاشتۇرۇشتا بەلگىلىك ئىلمىي
قىممەتكە، تارىخىي ۋە رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە.

بۇ قېتىمقى نەشرى مەرھۇم شائىر
نۇرمۇھەممەت ئېركى تەرجىمە قىلغان، پېشقەدەم
تەرجىمىشۇناس توختى باقى تەھرىرلىكىدە مىللەتلەر
نەشرىياتى تەرىپىدىن 1981 - يىلى نەشر قىلىنغان
« ئۆمەر ھەييام رۇبائىلىرى » ناملىق كىتابقا

سېلىشتۇرۇلدى ھەمدە ئىككى مەنبەدىكى ئوخشاش
رۇبائىيلارنىڭ تىل ، ۋەزىن ، قاپىيە ئارتۇقچىلىقلىرى
قوبۇل قىلىندى . بۇ ئەھمىيەتلىك ئىشقا قەشقەر
ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى باشقۇرۇش
ئورنىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، تەتقىقاتچى ئابدۇرېھىم
سابىت ، « قەشقەر گېزىتى » ئىدارىسىنىڭ مۇدىر
مۇھەررىرى ، شائىر تاھىر تالىپ ۋە كاندىدات ئالىي
مۇھەررىر ، پېشقەدەم شائىر ھاجى ئەخمەت
كۆلتېگىن ئەپەندىلەر قىزغىن ياردەملەشتى .

نەشرگە تەييارلىغۇچى ئۆمەر ھەيىام
رۇبائىيلارنىڭ ئالەمشۇمۇل سەۋىيىسى ، جۈملىدىن
تىل ، ۋەزىن ، قاپىيە قاتارلىق بەدىئىي ئامىللاردىكى
ئەينەنلىكنى ساقلاشقا كۆپ تىرىشچانلىق
كۆرسەتكەن . شۇنداقتمۇ ئۇ ، پارسچىدىن تەرجىمە
قىلىشنى ئاساس ، ئۆزبېكچىدىن ئۆزلەشتۈرۈپ
پايدىلىنىشنى قوشۇمچە قىلىپ ، ھازىرقى زامان
ئۇيغۇر ئەدەبىي تىل - يېزىقىنىڭ ئىملا ۋە تەلەپپۇز
قائىدىسى بويىچە نەشرگە تەييارلىغانلىقى ئۈچۈن ،

ئاز - تولا بەدئىي چەكلىمىگە ئۇچرىغان .
مەسىلەن ، بەزى رۇبائىيلارنىڭ بوغۇم ، ۋەزىنلىرىدە
ئېگىز - پەسلىكلەر مەۋجۇت ؛ بەزى مىسرالاردىكى
ئۆزئارا باغلىنىدىغان سۆز - جۈملىلەر ۋەزىن ،
بوغۇم ۋە قاپىيە ئېھتىياجى بىلەن جانلىق تەرجىمە
قىلىنىپ ، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر جانلىق تىلىغا
ماسلاشتۇرۇلغان . يەنە بەزى رۇبائىيلاردىكى ئۇدا
قاپىيىلەر ، ياكى 1 - ، 2 - ، 4 - مىسرادىكى
قاپىيىلەر بىردەك توق قاپىيىدە كېلەلمىگەن . شۇ
ۋەجدىن ، ئايرىم مىسرالاردىكى سۆز - ئىبارە ياكى
قاپىيىلەرگە ئەسلىي سۆز ئىشلىتىلىپ ، بەت ئاستى
ئىزاھات بېرىلگەن ۋە باشقىلار . بۇ خىل بەدئىي
يېتەرسىزلىكلەرگە ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلىرىمىزنىڭ
ئەپۇ نەزىرى بىلەن قارىشىنى ، بىلىپ - بىلمەي
كېتىپ قالغان مەسىلىلەرگە قارىتا تەنقىدىي پىكىر
بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمىز .

2000 - يىل 7 - ئاي

مۇندەرىجە

1		ئۆمەر ھەيىام رۇبائىلىرى
101		ئۆمەر ھەيىام ۋە ئۇنىڭ رۇبائىلىرى

ئۆمەر ھەييام رۇبائىلىرى

1

دۇنيانىڭ بىلىكى — مەۋسىدۇرمىز ،
ئەقىل كۆر فارىسى — جەۋھىرىدۇرمىز .
بۇمىلاۋ جاھانى ئۈرۈك دەپ بىلسەك ،
سەكسىر شۇ ئۈرۈكنىڭ گۆھىرىدۇرمىز .

2

گەر ئۆلۈم دەنىرى قولۇمغا ئۆنسە ،
باراسىم مەن ئۇنى قىلىپ تاشىمىچە .
دۇنيادىن قاينۇنى بوختالسام ،
غۇرۇردىن كۈلەنسىم بارا تاشىمىچە .

3

راماننىڭ سىرىنى بىلمەس ھېچ ئادەم ،
 بۇ بۈگۈن بىلىمەس سەندە ، مەندە ھەم .
 نەرسىنىڭ ئىچىدە نۇرار بار ھە سىر ،
 بۇ نەردە ئىچىلسا ، نۇرمانىمىز بىردەم .

4

مەنبەرىمىز دىسەڭلار ، خۇددى ئۆرىمەن ،
 ئاسىق مەسب دىسەڭلار ، خۇددى ئۆرىمەن .
 سىرىمىغا قاراڭلا ھۆكۈم قىلماڭلار ،
 بارا نەس دىسەڭلار ، خۇددى ئۆرىمەن .

5

دېبىشەر : جەننەنە ھۆر ، كەۋسەر يارمىش ،
ئىرىقتا مەي ، نىكەر ، سۈنلەر ئاقارمىش .
قەدەھنى تولدۇرۇپ قولۇمغىلا بەر ،
مىڭ بېسى نەمىدىن بىر نەق ئاشارمىش .

6

باش ئەگمە بۇ دۇنيا ئەسلىدىن بەرباد ،
ئۆتكەنلەر غىمىسى قىلمىغىن سەن باد .
دىل بەرمە بوسنان حاج ھۆردىن بۆلەككە ،
ئۆمرۈڭنى شاراسىز قىلمىغىن بەربات .

7

بارلىق وه بوفلۇققا قارايۇچى سەن ،
 دۇنيادا ھەر ئىشى بارايۇچى سەن .
 مەن نامان بولساممۇ سىنىڭ بەدەڭمەن ،
 مەن سىحۇن گۇناھكار ؟ بارايۇچى سەن !

8

كورىجى كورىنى بەيدا قىلىدۇ ،
 سەئىنى كىشىنى سەيدا قىلىدۇ .
 ئاندىن ئۇ نەدىكى كاللا خامىنى
 بولدۇرۇپ ، بوحىماي عووعا قىلىدۇ .

9

ئۆمرۈك فاحىجۇ جە ئۆرۈم دەپ ئۆنەر ،
بار - بولۇق ئىلكىدە كەردىم دەپ ئۆتەر .
ئىحوال ، بۇ ئۆمۈر قابغۇدا ئۆتكەچ ،
ئۇنغۇ ۋە مەسلىكە سىردەمدەك ئۆنەر .

10

فىلىمىنى سۇ ئۆتكەن كۈنلىرىڭىز باد ،
كەلمىگەن ئەنىگە فىلىمىنى پەرباد .
ئۆتكەنگە ، ئەنىگە قانچۇرماقنى قۇي ،
خۇشال ئۆب ، ئۆمرۈڭىز ئەبلىمە بەرباب .

11

دەيدۇ : خەسەتتە ھۆر بولمىقى باھسى ،
ماڭا ئۆرۈمنىڭ بار - بۇلىقى باھسى .
ھەرقاچان سىزدىن نەقراقى باھسى ،
ناغرا تۈۋىشىڭ ئۇراقى باھسى .

12

ئەرەلدە لېبىمى ئەنكەندە جۇدا ،
بىلەننى نەلىمدىن بىم بولار نەندا .
ھۆكىمدىن ناسقىرى ئەمەس گۇناھىم ،
بىمىغا مەھشەردە بىرىدۇ خارا ؟

13

سەن - مەندى بۇرۇنمۇ بۇن - كۈن بار ئىدى،
ئالانغان نەلەكمۇ بۇنۇن بار ئىدى .
بۇنراغا ھەرقاچان ئاۋانلاب دەسسە ،
ئۇ ئەسلىي قارا كۆر سىر سىگار ئىدى .

14

جېسىمىر بۇ نەسى نەرك ئىسىپ كىنەر ،
ئىككى خىش فەرىنىك ئاغرىنى ئىنەر .
باشقا سىر فەرىگە خىش فويمانق ئۇخۇن
سىزنىك بوپىمىردى ئىرىپ لاي ئىنەر .

15

ئىچكەندە ئەفلىدى سىگانه ① بولما ،
ئارغىسىب بامانغا ھەمخانى ② بولما .
ئوبلىساڭ قىزىل مەي ھالال بولسۇن دەپ ،
ھىچكىمنى رەھىمىمە ، ئەپسانە بولما .

16

بىرلەر قونجاقۇ ، بەلەك قونجاقىزار ،
بۇ سۆرۈم ھىس سۆردۈر ، ئەمەسبۇر ماچار ③ .
بوقلۇق خانىسىگە بىر - بىر كېسىمىر ،
وۇخۇد بالاسىدا ئوبىسغاج بىرئار .

① سىگانه — باب ، بوچۇن ، نامەلۇم ، بونۇس ئەمەس .

② ھەمخانى — بىر ئۆزلۈك ، دوست ، بولداس .

③ ماچار — كىيانە ، ئەسەرلىك گەب ، خاقاق گەب .

ھەر سىرى دىلىدا سافلىسۇن دانا ،
 بوشۇرۇن بولسۇن ئۇ ، مىسالى ئەىا ① .
 سەدەىنىك ئىچىدە نامچە دۇر ② بولار ،
 سىر قىلىپ قەلىدە بوشۇرعاى دەرىا .

ئافىل دەب مىى ھەم ئارغاىتى دۈىمەن ،
 حۇداغا ئىىىكى ، ئۇىداى ئەمەسمەن .
 ھەىنا شۇ قابىۇلار ئۆىىگە كەلىسەم ،
 ئۆرۈمىگە مۆلىجەردىى سۇىچىلىك كەممەن .

① ئەىا — ئەپسانىۋى قۇش ، سۇمۇرع .

② دۇر — ئۈىچە — مەروانىى ، گۆھەر ، حىشاش .